Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Joh. Jonstoni Thaumatographia Naturalis

Jonston, Jan

Amstelodami, 1661

Illustrissimis Principibus ac Dominis D.Januszio Radzivvilio Illustrissimi Principis Christophori unico, D.Boguslao Radzivvilio, Illustrissimi Principis Januszii, Illustr. memoris, filio, Ducibus ...

urn:nbn:de:bsz:31-97032

Visual Library

ILLUSTRISSIMIS

Principibus ac Dominis;

D. JANUSZIO RADZIVVILIO,
Illuſtriſſimi Principis Chriſtophori
unico,

D. BOGUSLAO RADZIVVILIO,
Illuſtriſſimi Principis Januſzii, *Illuſtr. memoriæ*, *filio*,

DUCIBUS

Birzarum & Dubinkorum, &c.
S.R.I. PRINCIPIBUS.

D. BOGUSLAO, Comiti in Leſzno,
Palatinidæ Belzenſi &c.

D. ULADISLAO MONVVID, L.B.
in Doroſtaje, Mareſcallidæ Magni
Ducatus Lituaniæ.

Dominis ſuis gratioſiſſimis.

VT cunctæ res quodam velut premuntur orbe, *Illuſtriſſimi Principes, & Domini*; ſic & Hiſtoriæ naturali idem incumbit jugum. In honore olim hanc divam fuiſſe, *Ariſtotelis*, *Plinii*, *Dio-*

ſcoridis, & aliorum ſcripta teſtantur; in tanto hodie contemptu, ut, *nil ſacri eſſe* videatur, res ipſa loquitur. Fateor Botanica à multis excoli, fieri & Mineralium mentionem; an tamen tota in aliqua vel Academia, vel Schola, (*Bononienſem* ſub *Aldrovando* excipio) ſubſellia obtineat, dubito. Illi ipſi, qui naturæ diſcurſibus diexodicis ſcrutantur abdita, in *ſpinis argutiarum, & laqueis quæſtionum male dediti, non aliud quam ſubtili quodam diſceptationum filo texunt eas, & retexunt.* Unde & literaria juventus tum ſe Philoſophiæ rude dignam exiſtimat, cum quædam ex mente *Stagiritæ* ad præcepta generalia confuſe & ἀλόγως proferre novit; quam inconveniens, & noxium id ſit, *Gratioſiſſimi Domini*, unicuique conſiderandum relinquo. Quantum ad me, quod de *Plinio* magni *Eraſmi* præceptor *Goudanus* protulit, id Hiſtoriæ naturali applicare auſim. *Eam* nimirum *eſſe, quam qui non legit, cenſetur indoctus; qui lectam faſtidit, indoctior; cui denique non ſapit, indoctiſſimus.* Quod

ſi con-

ſi converſationis habeatur ratio, * *pulchrius me hercule & ad illam convenientius eſt, mirabilis naturæ & motuum expertum eſſe, animalium, metallorum, ſtirpium, herbarum naturas & vires didiciſſe, ipſam hominis Anatomiam inſpexiſſe, aliaque naturæ rara & admiranda contemplatum eſſe, quam in generalibus paucis de motu, de cœlo, de meteoris, de anima præceptis acquieviſſe: atque hæc ipſa ad ravim uſque aliquoties exagitaſſe.* Et revera ſi univerſalia ipſa Phyſicæ præcepta inſpiciantur, apparebit, ſine Hiſtoriæ cognitione conſtare non poſſe. Cum enim univerſalia ſingularibus nitantur, illuſtrentur, demonſtrentur, determinentur, refutentur; quomodo ille Phyſicæ gnarus eſſe, defectus ejus, quorum plurimi, corrigere, axiomata ad operationem inducentia conſtituere, formas indagare, &c. qui Hiſtoriæ ignarus, poterit? Eveniet ei idem quod *Ixioni*, qui, cum Iunonis potentiæ Deæ loco, cujus ſibi concubitum

* *Iohannes Valent. Andr. in Inſtit. Magica.*

tum animo deſignaverat, cum evanida nube rem habuiſſet, Centauros & Chimæras progenuiſſe fertur. Operationem præſertim quod ſpectat, non poterit metalli alterius in aurum transformationem procurare, qui ponderis, coloris flavi, malleabilis, extenſibilis, fixi, volatilis, naturas cognitas non habet, nec mineralia ſemina & menſtrua diligenter introſpexit. Non poterit ſenectutis retardationem concipere, qui naturam arefactionis ſpirituum ſuper ſolida corpora deprædationis, aſſimilationis, alimentationis non proſpexit: at naturæ conſtrictio & aſſiduum cum ea certamen præcipuum eſt illud, ad quod ejuſdem cognitio dirigitur. Is mihi verus naturalis ſcientiæ filius, qui ventos intendere & multiplicare, nova metalla producere, thermas artificiales, vitriolatas, ſulphureas, aluminoſas, &c. extruere, novas plantas & animalia proferre novit. Is legitimus naturæ ſcrutator, qui vitam prolongare, ætatem retardare, complexiones & ſtaturas mutare, imagina-

ginationis vim in aliquod corpus elevare, morbos hactenus incurabiles curare, tormenta mitigare, maturationis, clarificationis, putrefactionis, decoctionis, & germinationis tempus accelerare poterit. Nil jam dicam de naturæ libro, in quo, tanquam ſolem in aquis, ſupremum conſpicimus. Certum namque eſt, hunc ſub hiſtoriæ naturalis comprehendi titulo, & facilius ex novarum ſtellarum apparitione, maris circa Maccareo æſtu, ferri in Ilva ſuccremento, palmarum connubio, mororum efloreſcentia, Elephantum docilitate, apum regno, formicarum meſſe, Delphinorum præſagiis, & infinitis Creatorum ſympathiis & antipathiis, illius bonitatem, ſapientiam & potentiam elici; quam ex immenſis illis de materiæ primæ entitate, motus identitate, temporis menſura &c. diſcurſibus, qui apud *Albertum*, *Thomam*, *Scotum*, *Fonſecam*, *Maſium*, *Ruvium*, *Toletum*, & alios Scholaſticos inveniuntur. Quis vero neſcit Dei cognitionem præcipuum

ſcientiarum finem eſſe? Hæc cum diligenter, ſcriptis primo *Venerandi viri D. Iohannis Valentini Andreæ*, amici mei perhonorandi inductus, animo volutarem, non tantum ſummum erga hiſtoriam naturalem amorem concepi, ſed etiam, ut eundem adoleſcentiæ ſtudioſæ injicerem, teneri me exiſtimavi. Quia vero ingentibus Theoreticam incluſam tomis, plurimis operativam innexam difficultatibus animadverti; & juventutem in otium proclivem, labores faſtidire, jucundis addictam, arduis hoſtem eſſe perſpexi, Æſculapii filios imitatus, qui ad amarorum uſum, Syruporum, Confectorum, Electuariorum &c. pertrahunt ægrum illicio, jucundiſſima quæque (ſi dubia interdum ſtimuli loco factum eſt) ex immenſis *Plinii* (de quo illud Lipſii; *Plinii libros qui Pandectas appellaverit, me judice haud erraverit. Omnia vir ille legit, ſcivit; & in unum volumen Græciam & Latium concluſit*, amplector) *Agricolæ, Geſneri, Aldrovandi, Libavii, Mathioli, Scali-*

geri,

geri, *Cardani* operibus, aliorumque plurimorum ſcriptis, quantum per occupationes, quas tum *Generoſ. Kurtzbachii de Zavvada* inſtitutio in Polonia, tum propria ſtudia in Belgio, pepererant, licuit, excerpſi, illiſque ſtudioſam pubem, communibus Phyſicæ præceptis invigilantem, ad ſerium naturæ ſcrutinium invitare cum obſecratione volui. Cæterum hunc laborem Veſtro nomini, *Illuſtriſſimi Principes, & Domini*, deberi, cum de patrocinio pro more diſpicerem, jure merito exiſtimavi. Si enim is conſideretur; naturalis hiſtoriæ cognitionem ad Principes etiam & Magnates pertinere, *Salomonis*, *Alexandri*, *Mithridatis*, *Diocletiani*, *Franſciſci I. Galliarum Regis*, & aliorum docuere exempla. Si Vos; ſpes nunc Poloniæ agnoſco, ejuſdem aliquando ſydera, quæ luminis ſui radiis Eccleſiam, Rempublicam, & ſcholas colluſtrare dignabuntur. Si ego; in patriæ præcipue commodum iſta deduxi, & alia meditor, ſi ad plures curas, Deus vi-

tam producere conceſſerit. Nec tamen diffiteor, plura me jam forſan vobis debere, quam ut ſolvere poſſim. Dignatus enim me es, *Illuſtriſſime Princeps* JANUSZI. menſa tua aliquoties *Lipſiæ*, dignatus & colloquio. Dignum Generoſiſſ. Dominus *Alexander de Przybkovvic, Przybkovvsky* Supremus *Tuus Ephorus* exiſtimavit, cui conditionem in *Illuſtriſſ. Veſtra Familia*, ſi res pateretur, offerret. Veſtra *Illuſtriſſ. Domini*, benevolentia quanta fuerit, Leſnenſis mea cum doctiſſimo Domino *Michaele Henrici* Hermetico eximio, Ephoro Veſtro, & Reverendo Domino *Davide Urſino* ſpectatæ fidei & prudentiæ viro, hoſpite Veſtro, converſatio ſatis teſtatur. Teſtantur & Tuæ, *Illuſtr. Domine Boguſlae*, literæ, quibus me apud Batavos commorantem, ſæpe allocutus; voces denique, quibus abſentem in diſceſſu etiam Tuo *Leſnâ*, benigniſſime proſecutus es. Hoc igitur quicquid eſt opellæ ad pulvinaria Veſtra depono, *Illuſtriſſimi Domini*; Vos vile gratiſ-

tiſſimi animi munuſculum, heroica, quæ *Vobis* innata eſt, humanitate excipite, & majora quidem *Vobis* deberi, ſed me dare non poſſe cogitate. Faxit Deus, ut ſepulta in noſtrorum animis artium majeſtas, veſtræ promotionis voce ad vitam revocari, priſtinoque reſtitui decori poſſit. Me quod ſpectat, ſi hæc *Vobis* grata, noſtris utilia eſſe cognovero, in id incumbam, ut & hæc accuratius pertractari, & totus artium, ſcientiarum & prudentiarum circulus ſua hiſtoriola ſingulariter informari, juventus noſtra ea frui, & in ſtudiorum curſu felicius promoveri poſſit. Utinam! *Vos* interim, *Illuſtriſſimi Domini*, Deo & Patriæ diutiſſime valete. Dabam *Londini Anglorum*. XV. Maji, ſtylo Juliano, Anno M. DC. XXX.

Illuſtriſſ. Celſit. &
Magnit. Veſtrar.
Addictiſſ.

JOHANNES JONSTONUS.

THA

GR

N

CLA

C

A

Surſum ingen

nem animu

ſecum ex

terſit, &

modico, en

præf.